

Existuje patoarcheologie?

■ Radomír TICHÝ

Univerzita Hradec Králové

Jednou z velmi nepříjemných současných vazeb mezi archeologií a společenstvím nearcheologů je svoboda (byť někdy nekompetentního) názoru. Zástupce veřejnosti totiž zůstává většinou mimo hierarchii archeologických vztahů daných tituly, členstvím v komisích, spoluprací na výzkumných úkolech, atd. Otázka od nearcheologické veřejnosti je proto položena, ať už je to dobře či nikoli, bez ohledu na existenci autorit. Výsledkem mohou být výroky hodné k zasmání ve společenství archeologů, ale občas odhalující nepříjemné pravdy.

Chceme-li hledat vinu nejen na straně veřejnosti, může vzniknout nástin bolavých míst archeologie, jako například:

- léta ležící nezpracované výzkumy (bez jasné definice pojmu „zpracovaný výzkum“)
- nejednotný postup při výzkumu (především v otázce, zda vybrat pečlivě všechny nálezy z objektů nebo vyplň objektů jen zběžně prohlédnout nebo vykopat a prohlédnout jen některé části objektů)

- lhostejný postoj k různým metodám prospekce archeologických lokalit (proč je geofyzikální výzkum vědeckou metodou, zatímco detektor automaticky nástrojem kriminálních živlů?)

- přemíra „papírování“ v archeologii (zatímco jinde ničí stavební stroje archeologickou lokalitu)

- ztráta předmětů z chatrně zabezpečených muzejních depozitářů

- osobní moc v archeologii (některé skutečnosti nemohou být publikovány aby nenarušily zveřejněné schéma příslušného odborníka - velíkána)

- systém formalit vyžadovaných při publikování výsledků v některých periodikách je tak propracovaný, že vede k úspěchu méně formalizovaných periodik

- vyloučení zájemců o archeologii ze systému archeologické práce jen proto, že k zajištění chybí „pedagogický“ archeolog

- a naopak nevyloučení lajdáků z univerzitního vzdělávání archeologie všeho druhu jen pro udržení finančních prostředků a pokračování v kvantitativním přístupu k vzdělávání

- hodnocení práce univerzitního archeologa skrze škálu kvantitativně pojatých kolonek (když by měl dělat jen užitečnou práci)

... a dalo by se pokračovat ještě dál. Archeologie představuje dlouhým vývojem daný složitý systém s určitou dělbou práce (ten, kdo kope; ten, kdo nechce, aby se kopalo; ten, kdo učí kopat; ten, kdo sepisuje výsledky kopání; ten, kdo o výsledcích informuje veřejnost...). Mnohé patologické jevy v archeologii jsou důsledkem dříve zaběhnutých způsobů vzdělávání bez ohledu na role archeologa ve společnosti. Tam, kde v přípravě na budoucí profesi tato role není definována (včetně morálního kodexu), vyplní si ji absolvent pod tíhou praxe sám vlastním obsahem.

Stručně řečeno, dokud bude mít archeolog písíci nálezovou zprávu nutkání zmínit všechny evropské analogie právě zkoumané lokality místo základní analýzy nálezů, dokud podobně jako lékař nejprve na úrovni své specializace (či všeobecnosti) nezachrání na daném místě vše, co brzy navěky zmizí, dokud na tuto dobu nebude mít sílu odložit s tím nesouvisející pa-

pírování nebo si neudělá čas setkat se s místními aktivními nearcheology, pak bude existovat vedle patologických jevů veřejnosti (vykrádání objektů při výzkumu, detektorské rabování povrchu lokalit, zničení lokality stavbou) i sama patoarcheologie.

Jiným zdrojem patoarcheologie je globální nárůst činností, které je dnes archeologie nucena vykonávat - pro neužitečné pak není čas na podstatné. Zakladatelé naší archeologie v předminulém století by se asi divili. S neužitečným totiž přibýlo i významné, např. existence velkoplošných výzkumů. Jak by si asi poradili oni? Proč chtěli dělat archeologii?

Do jaké míry je archeologie schopna osvobodit se od těchto problémů záleží na ní samé. Problémem zůstanou ti z archeologů, kterým neúčelné situace vyhovují. Závěrem je nutné podotknout, že existence patoarcheologie nepopírá nijak existenci archeologie skládající se z dobrých odborníků, znalců práce v terénu, inovátorů chápání archeologického pramene nebo prezentátorů. Jako vždy v dějinách záleží na poměru obojího...

ZPRÁVY ►

Experiment v Mariánské jeskyni

■ Jiří SVOBODA

Mariánská jeskyně (k. o. Březina, okr. Brno-venkov) leží v levém (jižním) svahu Křtinského údolí, v nadmořské výšce 396 m n. m. a v převýšení 14 m nad jeho dnem. Za poměrně malým vchodem (cca 1×2 m) pokračuje hlavní chodba směrem k jihovýchodu (Příbyl a kol. 1984). Je značně vlhká, s intenzivní tvorbou sintru.

Ve spolupráci se Správou CHKO Moravský kras jsme Mariánskou jeskyni v roce 2003 vybrali pro náš experiment, protože poskytuje vhodné plochy pro malbu, je uzavíratelná a nemá paleolitické osídlení. Základní principy experimentu byly již na stránkách tohoto časopisu popsány (Svoboda 2005, 16): pro malbu koně bylo použito barvivo z nedalekých rudických vrstev a tvar zvířecího těla byl

vykomponován do nerovného povrchu tak, že měnící se perspektiva pohledu a osvětlení vyvolává změny jeho proporcí.

Po necelých 3 letech se objevil ještě další zajímavý poznatek. Tvorba sintrových povlaků je v Mariánské jeskyni tak rychlá a intenzivní, že v současnosti malbu pokrývají svislá pásma sintru a ta jí dodávají zdání stárí a tedy i autentičnosti. Již z toho důvodu jsem považoval

za vhodné náš experiment takto krátce zveřejnit.

Literatura:

Příbyl, J., Vodička, J., Kuzdasová, Z., Hofírková, S. 1984: Přehled údajů o jeskyních Moravského krasu. Geografický ústav ČSAV, Brno.
Svoboda, J. 2005: Paleolitické umění. Živá archeologie 6, 9-16.